

Cselényi István Gábor

AZ „ÚJVALLÁSOK” MÉRLEGE

Bevezetőben előre szeretném bocsátani: nem a talán primitívebbnek ítélt egyik vagy másik vallási jelenségről, és nem is az ősrégi efféle alakzatokról szeretnék szólni, hanem (1) a vallásfejlődés logikáját kívánom (nagyon röviden) áttekinteni, és közben (2) tetten érni a spirituális közvetítés/közvetítők különböző megjelenési formáit és végül (3) próbálom ezeket értékelni.

A vallás az abszolútumba, világfölöttibe, természetfölöttibe vetett hit (=vallásosság) és az erre épülő tanok, szabályok, intézmények, alkotások rendszert alkotó összessége (=tárgyasult vallás).¹ *A vallás fejlődés-fokai*: fetisizmus, totem, tabu, mágia, animizmus, asztrológia, szellem-hit, panteizmus, politeizmus, dualizmus, henoteizmus, monoteizmus, Szentháromság-hit.²

Ezeket a fokokat nem minden kultúra járja végig, viszont a *gyermeklélektan* feltárta, hogy a személyiség-fejlődés sokban hasonló ívet követ: a gyermek előbb bűvös erőkből hisz, mágikusan gondolkodik, majd szellemekkel „érintkezik” és fokozatosan jut el a személyes Isten létéig. Ez az út végső soron az *absztrakció fokjaival* állítható párhuzamba, melynek során az emberi értelem az érzéki valóságból a fogalmakig, a személyes létezőkig, a „sok”-tól az „Egyig”, végül az Abszolútumig vezető utat járja végig.

A primitívebb fokokat sokan „ad acta” helyezik, „leírják”, pedig napjainkban a régi vallások, *kultuszok visszatérésének vagyunk tanúi*. Ilyen értelemben a ma divatos „újvallások” az egykori primitívebb vallás-fokok feléledései és felélesztései.³ Valóságos okkult hullám csap végig az értelmiségiek körén, virágzik a csillagjósolás, sokan „kozmosz egységben” gondolkodnak, feléledt a sámánizmus, a spiritizmus, a sátánizmus, sokan ázsiai isteneknek hódolnak. Ezeket az új (vagy új köntösben visszatért) ősi vallásokat afféle „Doppler-elv” alapján szeretnék sorra venni, tehát abban a sorrendben, ahogy egyre távolabbi ponton találjuk őket a történelmi keresztény egyházaktól, vagyis mintegy „hátramenetbe” kapcsolva haladunk visszafelé a vallás imént felvázolt fejlődési ívében. Vagy, helyesebben, annak vagyunk tanúi, hogy egyes csoportok egyre távolabb, egyre inkább „visszafelé” hullanak az idő rostáján.

Ami a *spirituális közvetítők kérdését* illeti, ehhez az áttekintéshez az *etalont* a kereszténység jelenti számomra, amely – Krisztus hármaskörének alapján – a közvetítés próférai, papi és királyi (vezetői) funkcióját felvállalta. Ez a katolikus egyházon belül a tanítóhivatalban, a papság szentségi és vezetői munkájában (vagyis a hierarchiában) ölt testet, a protestantizmusban a tanítóhivatal szerepét a Szentírás veszi át, és a hit révén, az általános papság keretében bárki betöltheti a spirituális közvetítő szerepét. Ehhez az etalonhoz mérhetjük hozzá az egyes lehetséges hitbeli és közvetítő formákat.

A kereszténység peremén

Elsőként a *Szentháromság-hit radikális feladásával* foglalkoznánk, és ez nem más, mint *Jehova tanúinak* (Jehowa's witnesses) *állásfoglalása*. Igaz, ez a vallás csak viszonylag új, 19. század végi eredetű, de ma is teret hódít. A jehovások Jézus Krisztust nem tekintik Isten Fiának, magyarárnak, Istennek, hanem csupán embernek. Alapítójuk, Charles T. Russel szerint Krisztus csupán „Isten első teremtménye, s ugyanolyan, mint az angyalok, földrejövetele előtt Mihály arkangyal volt. A Szentlelket személytelen isteni erőnek tekintik.”⁴

Nem új ez a felfogás, hiszen korábban az *unitárius* (antitrinitárius) egyház jutott el hasonló álláspontra, az ősegyház korában pedig az *arianizmus* ragaszkodott ahhoz, hogy Jézus csupán ember volt, nem Isten. Tudjuk, a Nikaiai (325), majd a Konstantinápolyi egyetemes zsinat (371) vallotta, hogy Krisztus a Fiú, az Atyával egylényegű, és a Szentlelket is „éppúgy imádjuk, mint az Atyát és a Fiút”, vagyis hogy a Szentháromság jelenti az igaz hit foglatát.

Jehova tanúi tehát visszatértek egyfajta radikális monoteizmushoz, lényegében az Ószövetséghez, azzal az eltéréssel, hogy elfogadják Jézust, mint Megváltót. Előszeregettel nevezik magukat keresztényeknek, holott az Egyházak Világtanácsa szerint csak az lehet keresztény, aki elfogadja, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia, és elfogadja a Szentháromságot.

Az Ószövetség elsődlegességét fejezi ki Jehova tanúinál az is, hogy az *Újszövetséget* csak afféle „görög iratok”-ként kezelik, és Isten nevét Jehovának mondják, ami félreértett ejtési mód, hiszen a helyes olvasat *Jahve*, sőt még az újszövetségi szövegekben is így emlegetik, holott az Újszövetségben ez a név nem szerepel. NB bármilyen fontos is az Ószövetségben a JHVH (a „szent négy betű”) elnevezés, hiszen még Aquinói Szent Tamás is azt írja, hogy ez Isten „legsajátabb neve”,⁵ de Jézus az Atya nevét helyezi középpontba (vö. „Mi Atyánk... ,szenteltesse meg a te neved”, ti. épp az *Atya* név), majd a keresztények számára fokozatosan Jézus neve vált központi jellegűvé („Jézus nevére hajoljon meg minden térd!” Fil 2,10).

De Jehova tanúi több más szempontból is áttörnek a történelmi egyházak felfogását. Legismertebb vonásuk sajátos *világvége-várásuk*. Igaz, ebben nem állnak egyedül, hiszen az adventizmus különböző formái már korábban is léteztek, csak még megmaradtak a hagyományos hitrendszer körén belül. Alapítójuk, Charles T. Russel eredetileg adventista volt, majd önálló világvége-időponttal (1914) jelentkezett. Követői aztán újabb és újabb időpontokkal álltak elő (1925, 1975, 1984, 2000). Eszkatológiájuk további furcsasága az *üdvösség* sajátos értelmezése. Jól ismerjük a száznegyvennégyezres számra és a „második halálra” vonatkozó elképzeléseiket, s hogy valójában nincs kárhozat.

De most, hogy a „spirituális közvetítők” kerülnek szóba, ebből a szempontból is szólnunk kell róluk. Bár radikálisan vallják, hogy nincs „szenthagyomány” – épp emiatt is történik, hogy nem fogadják el az egyetemes zsinatok tanítását, mint pl. a Szentháromságra vonatkozó dogmákat –, valójában mégis vezetőik szabták meg, milyen biblia-változatot kell elfogadniuk,⁶ sőt működik egyfajta folyamatos tanító-hivataluk, ti. épp az „Őrtorony Társaság” (a „Wach Towe Tract Society”), amely mintegy vezérli kiadványaikat.⁷ És bár nincs „papi rendjük”, jól ismerjük akár az utcákról is „tanúikat”, akik párban járnak, a legváratlanabb időpontokban becsöngetnek lakóházainkba, utcán, parkokban leszólítják a járókelőket, rábeszélnek a gyanútlanokat kiadványaik elfogadására. Valóban tanúk ők, valami belső kényszer hajtja őket, hogy világba kiáltsák meggyőződésüket, folytassák missziójukat. Ügyesen kezelik a bibliát, ugyanakkor a ma zajló háborúkat, ma előforduló katasztrófákat, nyomorúságokat, mint az ajtónk előtt álló világvége biztos jeleit értelmezik. Innen már csak egy lépés a figyelmeztetés: Ha nem térsz meg hozzánk, akkor nem lesz részed Isten királyságában, sőt: elpusztulsz! Riadtan keressük, hol van itt az evangélium szelídsége, amely szabad döntésre épül.

Két forrás

Jehova tanúiról elmondható: nagyon is „bibliásak”, még ha egészen sajátos módon értelmezik is azt. A következő láncszem a *múnizmus*, vagy, ahogy hívei önmagukat

nevezik: az Egyesítés Egyháza („Unification’s Church”), más névvel: Sun Mjung Moon Társulata a Keresztény világ Egyesítésére”, vagy ismét más megnevezéssel: „A világbéke és egyesülés családi szövetsége”. Moon 1920-ban született Észak-Koreában. 1954-ben alapította meg vallási közösségét. Ennek legfőbb jellemzője a *két forrás elve*. Ti. a Szentírásen kívül másik forrásnak Moon művét tekintik, amelynek címe: Az Isteni Principiumok.

A közösség neve hallatán első percben egyféle ökumenikus törekvésre gondolunk. Holott itt a Krisztus alapította Egyházból már nem sok maradt. A Szentírás alapvető voltának feladásából egész sor *hitbeli változás* következik. Moon tagadja az általunk ismert Szentháromságot. Szerinte az „eredeti háromságot” Istennek, Ádámnak és Évának kellett volna alkotnia. Amikor Ádám és Éva a Sátánhoz csatlakozott és Luciferrel együtt „bukott háromságot” alkotott, Isten csak ekkor hívta meg Jézust és a Szentlelket (akit nőneműnek tart) a Második Ádám és Második Éva társaságába, hogy velük formálja meg az immár „lelki háromságot”. Jézus egyébként Isten fia, de valójában minden ember az.

Sajátosat alkot Moon az *eszkatológia* területén is. Szerinte Jézus „tehetetlenné vált”, a Második ádvent Ura lesz az igazi Messiás. aki ténylegesen végrehajtja a megváltást. Ami a messiási uralom elérkeztenek időpontját illeti, Moon tiszteletes úgy számol, hogy Ábrahámtól Krisztusig 2000 év telt el, tehát szerinte az első ádventtől a másodikig ugyanennyi időnek kell eltelnie, eszerint 2000-ig bármikor megszülethet vagy már meg is született a messiás. Nos, művében félreérthetetlenül céloz arra, hogy ő maga ez az új Messiás.⁸ Úgy véli, mint Második Messiás, üdvözíti a világot, ő és felesége annak az „új családnak igazi szülei”, amellyé az emberiségnek válnia kell.⁹

Saját Messiás-voltának „alapját” Moon abban véli felfedezni, hogy a Jel 7,2-4 szerint „másik angyal jön fel nepkelet felől”, ami szerinte Koreára utal. Korea, mint „messiási rszág” mellett nagy szerepet szán az Amerikai Egyesült Államoknak is, amely szerinte „rendkívüli módon megkönnyíti Isten új kiáradásának elterjedését”. Csak azt nem veszi figyelembe, hogy Amerikáról a Krisztus-korabelieknek még csak sejtésük sem volt, Koreáról pedig még kevésbé. A múnizmus abból a vágyból született, hogy a keresztény üzenetet saját kontinensükre átültessék.

Ezzel egyúttal a „sprituális közvetítő” egészen új arcát határozza meg. Egyáltalán nem szerényen, de magát a „világegyetem apjának” is nevezi, feleségével együtt kettejüket pedig az Emberiség Igazi Szüleinek. És itt előjön a jehovásoktól is ismert 144.000-es szám, csakhogy az üdvözülteknek ezt a kerek számát ők maguk, illetve az általuk megáldott párok révén igyekezzenek „előállítani”. A szexuális túlfűtöttség átszövi Moon egész „teológiáját”. *Moon és házaspárjai*, mint munkatársai, a természetfölötti egészen sajátos közvetítőinek tartják magukat.

Az egyistenhit peremén

A következő láncszem a *mormonok vallása*, vagy, ahogy önmagukat nevezik: Az Utolsó Napok Szentjeinek Egyháza, sőt: Jézus Krisztus és az Ítélet-napja Szentjeinek Egyháza (Church of Jesus Christ of Latter-day Saints). Alapítójuk, *Joseph Smith* 1805-ben született az Egyesült Államokban. Családja presbiteriánus volt. Azt állította, hogy egy Moroni nevű angyal jelent meg neki, aki tudatta vele, hogy az erdőben arany lemezekre írt könyv van elrejtve, amely Amerika őslakosságának (az indiánoknak) eredetére vet fényt.¹⁰ Hasonló vágy munkált tehát itt, mint a múnizmus esetében, csak az amerikai és nem az ázsiai földrészre vonatkozóan. Állítása szerint Smith megtalálta ezeket a lemezeket és barátaival lefordította. Hármójuk

tanúságtételét a Nyolc tanúé követte, megjelentették a *Mormon könyvét*, és 1830. április 6-án Fayette-ben kimondták az új egyház létrejöttét.

A mormonok elfogadják ugyan a Szentírást, de ezzel egyenrangúnak tekintik a Mormon könyvét.¹¹ Róluk is elmondható tehát, hogy a „két forrás” elvét vallják. Most hadd ne szóljak arról, hogy ez a könyv semmiképp sem lehetett 2400 éves, hiszen korabeli bibliafordításokból merít. Arra sincs adat, hogy az indiánok a zsidóktól származtak volna, hiszen mongol jellegű népek sodródtak át annak idején az amerikai kontinensre, és nem szemita törzsek. De még a két forrás sem stimmel, hiszen Mormon Könyve mellett figyelembe veszik a Tan és Szövetségek, illetve a Nagyértékű Gyöngy c. könyveket is. Végző soron tehát a *folyamatos kinyilatkoztatás* elvének egy változatával van dolgunk.¹²

A források felhígulásának megfelelően *hitelveik* is eléggé képlékenyek. Szerintük Jézus csak ember volt (ennyiben az ariánus-jehovás vonalhoz tartoznak). Úgy tartják, nem szüztől született, hanem Isten és Mária nemi kapcsolatának gyümölcse. Emlegetik ugyan Jézus Krisztus Egyházát, valójában azonban nem ugyanabban a Krisztusban hisznek, mint a valódi keresztények.

De a kereszténység további alapkérdéseiben is *új utat járnak*. Bár megvan náluk az úrvacsora valamiféle nyoma, igaz, az csupán kenyérből is vízből áll, megvan náluk a kereszttség, és emlegetik az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevét, de arról beszélnek, hogy Jézus ember volt, és csak istenné fejlődött. Tanításukat valamiféle evolúciós-elmélettel próbálják kelendővé tenni: amint Jézus is istenné fejlődött, mondják, úgy mindenkire érvényes: „Amilyen most az ember, olyam volt valamikor Isten, és amilyen most az isten, olyan lehet egykor az ember” (Lorenzo Snow mormon „apostol”). Ami az *Isten-kérdést* illeti, nem egy-Isten-hívők. Szerintük a mindenség több világból áll, mindegyiknek megvan a maga istene. Legfőbb Isten az Atya vagy Elohim, aki azonban nem teremtő, hanem az örök anyag szervezője. A föld Istene Jahve, aki teremtmény, a Fiúval azonos. Testük van, amint a Szentléleknek is. Az istenek emberi természetűek, többnejűségben élnek és örökké szaporodnak. Amúgy az üdvösség sem más, mint mennyei házaseset. Ebben az elképzelésben a mohemadánokhoz – és a múnistákhoz álnak közel,

Ami a „közvetítőket” illeti, a mormonoknál nagyon is megvan a *papság rendje*, mégpedig kétféle formában is. Úgy tartják, Smithnek és barátainak megjelent Keresztelő János, Péter, Jakab és János, és „ároni papsággal” ruházta fel őket, később – miután megkeresztelték egymást – megkapták a „melkizedeki papságot” is. Nos, utódiakat láthatjuk a világ nagyvárosaiban, jól öltözött fiatalemberek alakjában, akik párosával járják a házakat, és minden eszközt latbavetve – akár a csábítás trükkjét sem mellőzve – igyekeznek a fiatalokat megnyerni az egzotikus vallásnak, ami azok szemében maga Amerika...

Henoteista kísérlet

Az eddigi láncszemek a kereszténység peremén helyezkednek el. Még távolabb lép ezeken a körökön túl a *Krisna-hit*, más szóval: a Krisna-tudatúak Nemzetközi Társasága (International Society of Krishna-Consciousness /ISKCON/). A Krisna-hit két nagy világvallás, a hinduizmus és a kereszténység közötti senki-földjén jött létre, egyszerre kívánja túlhaladni mindkét vallási hagyományt: keresztény fogalmakkal helyettesíti be a hinduizmus alapfogalmait, de aztán a hinduizmusból vett elemekkel próbálja túlhaladni a keresztény hitet.

Ha a hindu panteonra gondolunk (Brahma, Visnu és Síva hármasságára), belátható, hogy ebből a politeista háttérből emelkedett ki Visnu valahányadik testetöltéseként

Krisna, és az ő tisztelete. Erre a fordulatra 1966-ban került sor, amikor Swami Prabhupada Baktivedanta (a Védát tisztelő Prabhupada mester) New Yorkban meghirdette Krisna tiszteletét. Ezt afféle *henoteista fordulatnak* nevezhetnénk, még akkor is, ha a krisnások hitüket monoteizmusként emlegetik.

Az első, döntő különbség tehát a kereszténység és a Krisna-hit között, hogy a krisnások a bibliát csak „az igazság halvány visszatükröződésének” tekintik, helyette a *védikus iratok*at és főleg a Krisna legendás életét tartalmazó *Bagavad Gítát* tartják a maguk szentírásának. Krisztusról is az a véleményük, hogy – bár különleges személyiség volt – üzenete csak „az adott időben, helyen és vidéken felelt meg, s csak az emberek bizonyos csoportjának volt megfelelő”.

De talán még ennél is döntőbb különbség, hogy a feltámadás-hit helyett a krisnások a *reinkarnáció elvét* vallják. Ennek gyökere a hinduizmus lélek-fogalma, melyről a Bagava Gítában ezt olvassuk: „Mindig létező, halhatatlan és ősi, s ha a testet meg is ölik, meg nem ölhető” (2,20). Másik forrás a hinduk végzet-tana, amit a *karma* fogalmával jelölnek. Senki sem kerülheti ki sorsát, minden meg van határozva az ember életében az előző történések és a kozmikus erők által.

Sokak számára tetszetős ez a megoldás, bár elfeledkeznek arról, hogy a hinduizmusban az egyedi lélek (az atman) csak az istenség (brahman) része, nincs egyedi karaktere, „továbbélése” csak a kozmosz egészébe (a Nirvánába) való belesimulás: Arról már nem is beszélve, hogy a reinkarnáció a kasztrendszer talaján jött létre, tehát az ember méltatlan röghözkötése. A nyugati filozófia (ld. arisztotelizmus) test és lélek radikális egységét vallja, amit a feltámadás-hit is képvisel.

Ami a közösség *hitterjesztő módszereit* illeti, azok sokban hasonlítanak a jehovások vagy a mormonok eljárásához: utcákon árulják kiadványaikat, úgymond, templomra gyűjtenek, az indiai konyhaművészet, tánc, kultúra megismertetésére hirdetnek tanfolyamokat. Vegetáriánusok: nem esznek húst, halat, tojást, nem isznak alkoholt, kávé, sőt teát sem, nem fogyasztanak kábítószerket, ruhájuk, cipőjük, hajviseletük különleges. Közösségeikben szerzetességhez hasonló életet élnek, a tisztaság, a szeglénység és az engedelmesség elvei szerint. Sokan mindebben a böjt, az aszkézis, a nyugati szerzetesség vonásait vélük felfedezni. A szellemi rokonság nem tagadható, bár a motívumok mások a két vallás esetében: a Krisna-hitben az anyag, a *test eleve rossz*, a kereszténységben csak az önző, bűnös magatartás teszi az anyagot rosszá. Hihetetlen, hogy a Krisna-hit elkötelezettjei, mint szintén *tanúk*, gyökeresen keresztény országokban, mint hazánkban is, milyen szép számban szereznek híveket, meggyőződésük, *lelki kisugárzásuk erejével*.¹³

A szellemhit visszatérése

Az istenhit formáin is túllép az a (nem is konkrét vallás, inkább) szellemi irányzat, amelyet szellemhitnek, *spiritizmusnak* nevezhetünk. A spiritizmus szó a *spiritus* (szellem) latin szóból származik. Legősibb formája az animizmus (a lélek jelentésű latin szóból), amely a vallások alsóbbrendű formáját jelentette, ahol fűben-fában-csillagban-emberben szellemeket véltek fölfedezni. Fejlettebb vallásokban – vagy azok mentén – megjelent a személyes szellemekbe (ördögbe-angyalba, emberi lélekbe) vetett hit. A spiritizmus visszatérést jelent ehhez az istenhit előtti szellem-hithez, amihez sokszor harcos keresztény-ellenesség is kapcsolódik. Legfőbb területe a halottak lelkével való kapcsolatfelvétel keresése.¹⁴

Az *újkori spiritizmus* megalapítói: Emmanuel Swedenborg (+1772), Allan Kardec, eredeti nevén: Hyppolith Rivail (+1869) és David A. Jackson. Kardec alapműve A szellem könyve. Állítása szerint a könyv azokat a tanokat tartalmazza, amelyeket

maguk a szellemek adtak tudtára a spiritiszta tanra és a halál utáni életre vonatkozólag. A spiritizmus 20. századi mestere G. di Simone parapszichológus, aki Párbeszéd az X-dimenzióval c. könyvében valamiféle „igen nagy szellem”-től nyert állítólagos közlésekre hivatkozik. A szellemhit mai formája sokban érintkezik a New Age különböző irányzataival, sőt a sátánizmussal is.¹⁵ Felhasználja a parapszichológia eredményeit, a para- (vagyis a megszokottól eltérő, pszichikailag magyarázható) jelenségeket és a tudományos fantasztikus irodalom termékeit.

A spiritiszta tan szerint az ember *három részből* tevődik össze: anyagból (vagyis az állatokéhoz hasonló testből), anyagtalan lélekből, és a kettő közt kapcsolatot teremtő ún. perispiritusból. Úgy vélik, ez az utóbbi az ember halálakor megmarad, és a léleknek éteri, égies testet biztosít. A testben élő számára ez láthatatlan, de a spiritiszta szeánszokon észlelhetővé válik (vö. ektoplaszma).

És ha valahol, ezen a területen jelennek meg a legjellegzetesebb *spirituális közvetítők*, ti. a léleklátók, halottlátók, akik asztaltancoltatással és egyéb „channaling”-módszerrel (channaling=csatorna) a halottak szellemét próbálják megidézni. Megkörményezik a gyászolókat, akik szeretnének valamit tudni eltávozott szeretteikről. Pedig feltehetően csak az elhunyt hozzátartozók emlékképeiből rakják össze ismereteiket. Az élet nehézségeibe belefáradt embereknek – főként „magasabbrendű” tudásra szomjazó értelmiségieknek, a közép- és felsőbb társadalmi réteg tagjainak – különleges kikapcsolódást, kárpótlást, extázist, transz-állapotot ígérnek, ami valóságos ópiumként hat a lelkekre. Soul- és horrorfilmek valósággal elárasztják a filmipart. A közvélemény szinte éhezi a különböző „látók”, szellemidézők tevékenységét.

Panteista és ezoterikus fordulat

A vallások szélső peremén helyezkedik el a *New Age*, a magát Új Korszaknak tituláló valami, amely szintén nem egy konkrét vallás, hanem széleskörű, vallásszerű szellemi irányzat. Ha bevezetőben a primitív szintek visszatéréséről szóltam, ez erre a korjelenségre legfelső fokon érvényes. Vannak persze előzményei a történelemben: az albiak, a katharok, a bogumilek, a rózsakeresztesek, az alkímisták a szabadkőművesek, modern korban pedig a teozófia és antropozófia (Rudolf Steiner irányzata). A *New Age*-mozgalom legfőbb kialakítója aztán *Alice Ann Bailey* asszony lett, aki (vallomása szerint) spiritiszta médiumként vette át egy szellemtől az utasításokat, amelyek alapján 1975-től terjesztette a mozgalmat. A *New Age* zászlóvivője mégis leginkább a *Szcientológia Egyháza*.

A *New Age* minden ponton mást vall, mint a kereszténység.¹⁶ Van itt isten, de nem személyes valóság, hanem a Mindenséggel azonos. „Legbelül” van, épp ez az *ezoterika* útja. Az irányzat személyes isten helyett *panteista világ-egységben* gondolkodik. Nem beszél teremtésről, hanem az Egyből való kiáradásról (emanációról).¹⁷ Hívei nem tekintik szabadnak az embert, hanem szerintük a karma, az előző életek és tettek nyomai, következményei szabják meg az ember sorsát. *Krisztust* legjobb esetben is csak afféle gurunak tekintik, de nem megváltónak. Persze, szerintük nincs is szükség megváltóra, az *önmegváltás* elvét vallják. Nem ismerik az üdvösséget sem, azt behelyettesítik a keleti vallásokból importált reinkarnációs elmélettel.

A *spirituális közvetítők egész garmadája* sorakozik itt fel, és a spirituális közvetítés számtalan formája jelenik meg, vagy éled fel. Visszatérnek a primitív, *pogány vallások* elemei: az animizmus („kőnek, fának, kutyának lelke van”), a sámánizmus (szellemek segítségül hívása transzállapotban), a spiritizmus, és népi babonák. Ugyanakkor megjelennek benne *egzotikus elemek*, a keleti vallások hitvilága és meditációs módszerei: a lélekvándorlás tana, a tudat kiüresítése, önhipnotikus technikák (mint a

jóga), a személytelen világszellembe vetett hit, panteista világfelfogás és a guruizmus (alávetettség az önkényes szellemi vezetőnek).

Megjelenik az *okkultizmus* is, a titkos erőkbe vetett hit, amelyhez asztrológia és spiritizmus kapcsolódik. Sőt megjelenik a *mágia* is, amely épp az okkultizmus gyakorlata, az inga, a varásvessző, a varázskör, a mantra, a viaszöntés, ólomöntés, jóslás, átkok, boszorkányság, hipnózis-önhipnózis, a tudatátvitel – és még sorolhatnók vég nélkül a technikákat. A New Age tehát nem más, mint *modern szinkretista valláspótlék*.

Miért fordul hátramenetbe a kocsi?

Most csupán galopp-menetben tekintettük át az újvallásokat és az azokhoz kapcsolódó szellemi irányzatokat. Felvetődik azonban a kérdés: mi ennek a kereszténységtől való *eltávolodásnak a gyökere?* Mert tagadhatatlan, hogy a felsorolt (és fel nem sorolt) vallásoknak sok esetben sikertörténete van.

Bölcsen látta a II. Vatikáni zsinat, akkor elsősorban az ateizmus jelenségét vizsgálva, hogy a hittől való elszakadás legfőbb gyökere a nem kellően megvilágított tanítás, de még inkább a *keresztények elégtelen tanúságtétele*. Ezt mondhatjuk el az újvallásokról is. Akik a kereszténység peremére sodródnak, valamit *nem kaptak meg* addigi közösségükben. A nagy egyházak még ma is népegyházban, nagy létszámokban gondolkodnak, és közben megfélekeznek az egyes emberek problémáiról. Egy pap kollégám úgy mondta, az emberek „ólmelegre” vágnak, olyan kisebb, személyes közösségekre, amelyekben otthon érzik magukat.

Másik összetevő: korunkban ott hat az amerikai, sőt ma már az ázsiai vallások missziója, szellemi terjeszkedése is, amely mögött *gazdasági érdekek* húzódnak meg. A globalizálódó világ szívesebben számol világ-egészen gondolkodó emberekkel, mint szabad lelkekkel. Csak egyetlen példát az anyagi érdekekről. Moon tiszteletes fegyver- és hajógyáraival, ginzeng-készítményeivel, könnyű- és nehézipari érdekeltiségeivel a világ egyik leggazdagabb embere.

S hogy miért cserélik fel sokan az üdvösségbe vetett hitet a lélekvandorlás tanával vagy *ezoterikus úttal?* Az élet ma tele van bizonytalansággal, mindenki biztos igazságra, vallási élményre vágyik. Érthető, ha legtöbben a könnyebb, olcsóbb, „fogyaszthatóbb” igazságokat keresik. Így élednek fel az álvallások, amelyek könnyen megragadható eredménnyel kecsegtetnek.

De vajon mi a magyarázata a *spirituális közvetítők visszatérésének?* Közösségeink visszahúzódtak racionális síkra, kiiktatták a lélek mélyrétegeinek, akár a tudatalattinak a szerepét. Ugyanakkor ez a visszatérési hullám arról tanúskodik, hogy az emberiség kezdi felfedezni azt, amit sikeresen kiszorítottunk tudatunkból. A *mérleg-készítés* nem könnyű ebben a kérdésben.

Ami a *teológiai értékelést* illeti, gondoljunk a hit szerepére. Bár Szent Pál, amikor számtalanul hangoztatja, csak „hit által” igazulhatunk meg, a Krisztusba vetett hitre gondol, de a keresztény hit körén kívül állókban is megvan a hit valamilyen formája. Mintha a szubjektív lelkiismeretnek erről a tág formájáról is tudna Pál, amikor hangoztatja: „Ami nem meggyőződésből van, az bűn” (Róm 14,23). Ti. ebből az következik, hogy amit a meggyőződés, a lelkiismeret diktál, az követhető. Magyarán: bármelyik vallás, vallásszerű megnyilvánulás képviselőiről van is szó, az illetők *bona fide*, jóhiszeműleg cselekednek, az üdvösség előttük is nyitva áll.

Ami pedig a *közvetítő szerep, például a valamikori, vagy akár a mai sámánizmus tartalmát* illeti, belátható, hogy nem egyszerűen képzelgésről, fantázia-termékről van szó itt. Az ember *pszichoszomatikus egysége* alapján – amelyet épp mi, keresztények

annyira hangoztatunk – igenis elfogadhatjuk, hogy a pszichikai jelenségek kihatnak az ember testi állapotára, akár gyógyító erejük is lehet.

Ma már pszichikai, *pszichiátriai vizsgálatok* is igazolják a lelki erők szerepét. Az ősi törzsi vallások körében végeztek pszichiáterek kutatásokat, és kimutatták, hogy a sámán-gyógyítás közösségi élmény, a betegség az egész közösség ügye, a gyógyulásra vágyó megtapasztalja az egész közösség védelmező erejét, így tehát a sámánizmust bio-pszicho-szocio-spirituális egység keretébe kell elhelyeznünk.¹⁸

De hasonló mondható el a természetgyógyászat, a *parapszichológiai praktikák* esetében is. Lehet, hogy a külső szemlélő számára csupán „hókuszpókusz” az egész, keresztény szemmel nézve pedig csak afféle babona, *pszichikailag* mégis van némi valóságtartalma az efféle eljárásoknak, mert mozgósítja a lélek öngyógyító erejét, megnyitja az egyes embert az egész közösség felé.

Végső konklúzió talán az lehet: bármilyen tágran határozzuk is meg a „vallás” fogalmát, és keresztény szempontból nézve bármennyire is „primitív” fokokról van szó, még a „legvallástalanabb” vallási jelenségben is fel kell tételeznünk egy autentikus vallási igényt, *transzcendencia-vágyat*, és rá tudunk mutatni – antropológiai és mélylélektani szempontból – az ember alapvetően vallásos jellegére. Tertullianus mondása igazológik: *anima humana naturaliter Christiana est*. Ilyen értelemben igaza van *II. János Pál* pápának, amikor ezt mondja a más vallásokra vonatkozóan: „Akik engedelmeskednek az igazság Lelke indításának, már az üdvösség útján járnak.” Ez pontosan megfelel annak, amit a II. Vatikáni zsinat a lelkiismereti és vallásszabadságról mondott.

Jegyzetek

¹ ELŐD István: Vallás és vallásosság, Katolikus teológiai főiskolai jegyzetek, Bp. 1992. 19.

² ELIADE, Mircea: Vallási hiedelmek és eszmék története, Bp. 1994. 78.

³ ROSA, Giuseppe de: Vallások, szekták és a kereszténység, Bp. 1991. 102.

⁴ TARNAY Brunó: *Katolicizmus és kultuszok*, Pannonhalma, 1992. 48.

⁵ „Hoc nomen Qui est, est maxime proprium nomen Dei... propter significationem. Non enim significat formam aliquam, sed ipsum esse.” S.Th.I.q.13, 1.11.

⁶ Vö. 'a Szentírás Új világának Fordítása', amely Knorr rendeletére kiadott biblia.

⁷ *Egyházak és vallások a mai Magyarországon*. Szerk. Gesztelyi Tamás, Bp. 1991. 138.

⁸ Önjelölt messiásokra számos más példa is van az utóbbi időkből, mint pl. Johnson tiszteletes esete, aki tömeges öngyilkosságba kergette híveit.

⁹ *Mun-szekta*. Magyar katolikus lexikon, IX. (Meszer-Olt), Szent István Társulat, Bp. 2004. 381.

¹⁰ ZALA Tamás: *Az aranytáblák népe: a mormonok*. Bp. 1985. 201.

¹¹ BENKŐ Antal: *Igaz-e, hogy a Mormon könyv Isten szava?* Szeged–Róma, 1994. 106.

¹² NB A muszlim hit körében ehhez hasonlítható a baháj vallás, akik szerint Mózes, Jézus, Mohamed után Bahauallah hozott új kinyilatkoztatást.

¹³ KAMARÁS István: *Krisnások Magyarországon*. Bp. 1998. 154.

¹⁴ *Spiritiszták*. Magyar Katolikus Lexikon, XII. (Seq–szentl), Bp.2007. 313.

¹⁵ A sátánizmus annyira ellen-vallás, hogy ebben a körben nem is szólnék róla.

¹⁶ GÁL Péter: *A New Age keresztény szemmel*. Pécs, 1999. 287.

¹⁷ NB a görögöknél az újplatonikusok is úgy vélték, a Hen-ből, az Egy-ből árad ki minden.

¹⁸ Nagy Enikő Éva pszichiáter előadása az Magyar Pszichiáterek Társasága győri vándorgyűlésén 2013-ban.

Balance of „new religions”

In our age appear „new” religions, e.g. spiritism, esoteric and pantheistic belief etc. These are not new phenomena, but an alienation from the great spiritual traditions, a turn round, a returning of archaic consciousness forms. In each points there are „spiritual mediators” (cf. channaling). The balance, valuation: the fellows of every religions are mostly in „bona fide”. Also in the phenomena of an areligional fact is there the disire to the transcendence. On the basis of soul-body unity is possible

that the forces of soul can influence the body sphere. But the attack of the occult turning must we interpret as criticism of life of our religions.

Keywords: religion, New Age, esoterica, channaling, soul and body, psychosomatic unity

Melléklet

Kipakol a Szcientológia Egyház vezetőjének unokahúga

Írta: by Kategória: Színes hírek 2013-07-27 16:22 109 hozzászólás

Jenna Miscavige

Önéletrajzi könyvet adott ki a Szcientológia Egyház vezetőjének, David Miscavige-nek unokahúga, Jenna Miscavige, aki a világszerte sokat vitatott hitközösségen belül nőtt fel. A könyvben kemény fizikai munkával, büntetésekkel és agymosással teli gyerekkor tárul elénk.

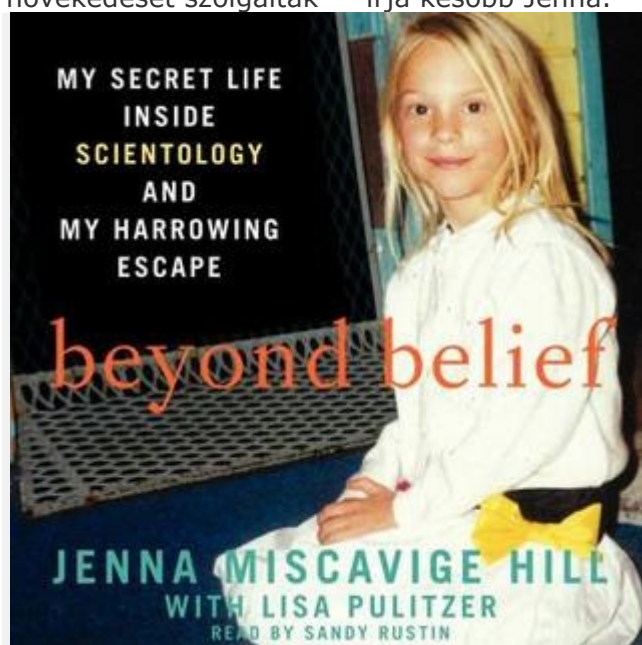
Jenna hét évesen írt alá egy szerződést, mely arról szól, hogy attól fogva a "Sea Organisationnak", azaz az egyház hatalmi központjának szenteli magát "a következő évmilliárdokra". Most, húsz évvel később megírta a sokak által szektának nevezett vallási szervezetből való "drámai menekülésének" történetét "My Secret Life Inside Scientology and My Harrowing Escape" – magyarul körülbelül: "Titkos életem a szcientológiában és drámai menekülésem" – címmel. A Lisa Pulitzerrel közösen szerzett önéletrajzi írás "zavarba ejtő betekintést nyújt egy szervezetbe, mely az idomításra, a félelemre és a külvilágtól való izolálásra" építi fel hatalmát – írja a német *Focus* magazin, amely több epizódot is felelevenít Jenna szcientológusok közt telt mindennapjaiból.

Szülők nélkül kellett felnőnie

Mivel a szcientológusok abban hisznek, hogy az ember lelke a test halála után is továbbél, azok, akik az egyháznak szentelik magukat, összes rákövetkező életükre elköteleződnek. És a Miscavige család pontosan eszerint járt el. Így

került a kis Jenna igen hamar a szcientológia befolyása alá. A lány egy kétszobás lakásban élt együtt testvéreivel és szüleivel, de mivel utóbbiaknak az egyház tagjaként napi 14 óra szolgálatot kellett teljesíteniük, a kétéves Jenna és két idősebb mostohafivére csak éjszakánként láthatta őket. Egészen addig a gyerekek a szcientológusok által fenntartott gyerekfelügyelet alatt állnak.

Az egyház minden hívőt képességeinek megfelelően alkalmaz. Jenna apja számítógépes szakember lesz, a szülők hamar felemelkednek, és nemsokára költözhetnek is a nemzetközi menedzsment főhadiszállására. Csak éppen a gyerekek nélkül. Ugyanis a menedzsmentközpont helyét olyannyira titokban tartják, hogy még családtagok sem tudhatnak arról, hol van. A közösség magyarázata szerint így próbálják megvédeni a kívülállóktól, akik árthatnak az egyháznak. Jenna szülei így indokolták ekkoriban mindezt lányuknak: "Ezek az antiszociális személyek utálták, hogy mi másoknak segítünk, emiatt kellett mindent titokban tartanunk." A szülei ekkoriban szombat este érkeztek haza a gyerekeikhez, vasárnap délelőtt pedig utaztak is vissza. "A legtöbb vallásban a család és a gyermekek központi helyet foglalnak el, ezzel szemben a szcientológiában fel kell őket áldozni. Hasonlóképpen a 'Sea Org'-tagok hosszú munkanapjai és alacsony bérei is a szcientológia jólétének növekedését szolgálták" – írja később Jenna.

Jenna önéletrajzi könyve

Mindennapok az internátusban – munka és büntetés

Jenna leírja, milyenek voltak a mindennapok a "Cadet Organization" falai között, amelyet magasrangú szcientológusok gyerekeinek tartottak fenn, és ahol korántsem volt leányálmom felnőni. A szerző szerint az intézet leginkább egy katonai táborra emlékeztetett, ahol a gyerekekkel rendszeresen edzőgyakorlatokat és kemény fizikai munkát végeztek. A gyakorlatok, a szolgálati munka, a tanítás és a házi feladatok elkészítésének ideje percre pontosan volt beosztva. A gyermekmunka, ami alól egyébként semmilyen körülmények között nem kaphattak felmentést, a szcientológusok számára úgy tűnik, normális dolog volt. Jenna szerint olyan körülmények között dolgoztak, melyek egy felnőtt férfi számára is keménynek mondhatók, de bármi panasz, kérdés vagy ellenkezés azonnali fegyelmi eljárást vont maga után. A büntetési formák sem voltak átlagosak: vödörnyi jéghideg víz a fejre, éjszakáztatás a denevérektől hemzsegő, romos disznóólban. Mivel a gyerekeket kötelezték arra, hogy minden "etikátlannak" tűnő dolgot jelentsenek, hamar besúgó lett belőlük.

Szinte mindenre engedélyt kellett kérniük, a szerző azt írja, a mai napig rákérdez, hogy elmehe-e wc-re.

A gyerekeket teljes mértékben izolálták a külvilágtól és a napi szolgálat mellett az egyházalapító Ron L. Hubbard műveit kellett tanulmányozniuk. Azt is megtanulták, hogy a hívőkön kívül álló emberek még nem világosultak fel, és "megtisztításuk" egyszer az ő feladatuk lesz. A mindennapi tanulást egy elektropszichométer nevű eszköz segítségével kontrollálták. Ez a szerkentyű egyidejűleg mutatta, ha a gyerek hazudott a felügyelői kérdéseire válaszolva, és vezetett áramot a testbe, ha éppen büntetni kellett. A kérdezés során komoly pszichés terrornak vetették alá őket, folyton visszatérő, gyakran nagyon személyes kérdésekkel zaklatták őket. Jenna azt írja, a módszer eredménye az volt, hogy gyakran maguk is kételkedtek benne, hogy ártatlanok lennének, és olyan volt, mintha egy párhuzamos világban valóban valami szörnyű bűnt követtek volna el, csak éppen nem tudtak róla.

Fizikai és lelki terror, izolálás

Tizenkét évesen otthagya a tábort, a nevelés egy auditor-képző központban folytatódott. A lány szerint túl sok különbség nem volt a kettő közt: "Alapjában véve csak egyre inkább robotokká váltunk. A reakcióink automatizálódtak, és minden, amit mondtunk, egy bizonyos forgatókönyvet követett." Olyan üléseken is részt kellett venniük, amelyeken különböző módon provokálták őket, mint például nevetségessé tették, vagy szóban szexuálisan sértegették őket. Emellett gyakran kellett kiszolgálniuk a vezetőséget: kitakarítani az irodájukban, lemosni az autójukat, kimosni a szennyesüket. Mindezt nagyon kevés pénzért, de volt olyan is, hogy hetekig fizetés nélkül kellett kijönnie.

Az egyházvezető unokahúgaként Jennának ráadásul több elektropszichométeres ellenőrzést kellett elviselnie, mint másoknak. Idővel azonban nem csak neki kezdett egyre több problémája támadni a közösségen belül – egyszer rajtakapták, hogy kikezdett egy diáktársával, holott a szcientológusoknál még a flört is tiltott -, fivéreit és édesanyját is büntetésben részesítették, utóbbi büntetőtáborba is került, ahol fizikailag megterhelő feladatokat osztottak rá. Végül az egész család kilépett a szcientológia egyházból, kivéve Jennát, aki – mint később leírta – ekkor még nem érezte magát elég erősnek ahhoz, hogy kilépjen abból a világból, amelyikben felnőtt, és elmenjen egy olyan iskolába, ahol a múltja miatt cukkolják. Csak akkor, amikor – addigra már az ekkor még szintén szcientológus férjével együtt – egy vallási célú kiküldetés során szembe találkoznak a külvilággal, döntöttek úgy közösen, hogy kiválnak az egyház kötelékeiből. A szervezet azonban még ezalatt is sorozatos nyomást gyakorolt rájuk.

Sztárok, akik az egyház tagjai: Tom Cruise, John Travolta, Juliette Lewis, Kirstie Alley

Élet a szcientológia után

Jenna azóta Kaliforniában él férjével és közös gyerekeikkel. Nehéz újrakezdésről számolt be, mely során fokozatosan jöttek rá az egyház és a szcientológia tanainak visszásságaira, valamint arra, milyen kegyetlen módszerekkel próbálja az egyházhoz láncolni saját családtagjait az egyház vezetője. Jenna már csak az egyháztól való szakítása után eszmélt rá, hogy mekkora hatalma van nagybátyjának, aki kiskorában egyébként mindig kedves és szeretetteljes volt hozzá, ugyanakkor érezni lehetett, hogy mindenki fél tőle.

A szcientológiáról röviden: A szcientológia tanain alapuló egyházat L. Ron Hubbard (LRH) alapította, aki az úgynevezett dienetika atyja. Eszerint az embereknek meg kell szabadulniuk minden szenvedéstől, hogy azok ne akadályozzák személyes fejlődésüket. Mindezt lehetővé teszi a szcientológiai központ, ahol speciálisan képzett auditorok tárják fel a képzés résztvevőinek jelenlegi vagy korábbi életükben megélt fájdalmas tapasztalatait, és addig szembesítik őket ezekkel, amíg meg nem tisztították a szellemet. Ily módon szerintük legyőzhetőek a pszichoszomatikus betegségek, a neurózisok és pszichózisok, sőt, az intelligenciaszint is növekedésnek indul. A beavatott akár a teljes múltjára is képes visszaemlékezni. Különböző szinteket lehet elérni a folyamatban, a legvégén pedig elének tárul "a leplezetlen igazság". Az a személy azonban, aki elérte a legfelsőbb szintet, semmiképp sem oszthatja meg élményeit alacsonyabb szinteken lévőekkel, mert súlyos zavarok, adott esetben halál léphetnek fel.